

Het nummer opent met het artikel *De relatie tussen natuurwetenschap en techniek*, van de hand van Hans Radder. Geschetst wordt daarin hoe natuurwetenschap en techniek in de loop van de geschiedenis, zowel inhoudelijk als institutioneel, in toenemende mate met elkaar verweven zijn geraakt. Vervolgens worden een aantal verschillende modellen om dit complex te analyseren besproken en geëvalueerd. Daarbij gaat het niet meer om de oude filosofiese vraag naar de demarkatie tussen wetenschap, techniek en andere (maatschappelijke) activiteiten, maar om de vruchtbaarheid van de modellen met het oog op specifieke vraagstellingen, zoals: levert het model een goede heuristiek voor empiries onderzoek? Is het flexibel of alleen toepasbaar op bepaalde aspecten van de problematiek? Is het adequaat ten aanzien van de verwevenheid van sociale en cognitieve aspecten? Biedt het aanknopingspunten voor een maatschappelijke beoordeling en sturing van wetenschap-technologie? Of biedt het juist ruimte voor alternatieve benaderingen?

Marc de Mey begint zijn artikel *Representatietechnologie en wetenschappelijke kennis* met het onderzoeken van een specifiek aspect van de relaties tussen technologie en wetenschap. Aan de hand van het werk van Elisabeth Eisenstein laat hij zien welke cognitieve invloed het gebruik van een nieuwe representatietechnologie, de boekdrukkunst, had op de ontwikkeling van wetenschappelijke kennis. Eisenstein's stelling daarbij is dat niet zozeer een 'nieuwe houding' tegenover de natuur maar eerder de nieuwe technologie van het drukken aan de basis van de Wetenschappelijke Revolutie in de Renaissance lag. De Mey generaliseert en relativeert deze stelling door hem te herinterpreteren op basis van de opvattingen van Latour. Deze vat wetenschap op als een specifieke vorm van retoriek, waarbij het erom gaat de objecten van onderzoek op overtuigende manier te transformeren in, wat hij noemt, instrumentele inskripties. Deze inskripties zijn altijd tegelijk cognitief en materieel, (sociaal) overtuigingsmiddel en realiteit, wetenschap en technologie.

Het artikel van Bruno Latour, getiteld *Hoe 'De Heerser' te schrijven voor zowel machinaties als machines*, sluit hierop aan. In de opvatting van Latour is de ontwikkeling van technologie, wetenschap en samenleving een machtsstrijd geworden tussen machiavelliaanse Heersers die, niet gehinderd door apriori opvattingen over ethiek of door sociologische en filosofiese reïfikaties, allemaal druk doende zijn de wereld naar hun hand te zetten. Natuur en cultuur, technologie en wetenschap, menselijke en niet-menselijke actoren zijn slechts de ten onrechte gereïficeerde artefakten van wetenschappelijke analyses. In werkelijkheid is alles met alles verweven en in een konstante maalstroom aan verandering onderhevig. De boodschap voor de wetenschapsonderzoekers is duidelijk: zet je morele en analytische preokkupaties opzij, stort je in de maalstroom en registreer simpelweg wat er in de strijd om

het mobiliseren van alle relevante actoren gebeurt. Pas dan kan duidelijk worden dat wat succes heeft en wat niet, wat als problematies wordt ervaren en wat niet, het resultaat is van een al dan niet geslaagd mobiliseren van actoren door een Heerser.

Hiermee bevat het artikel tegelijk een 'sociale' filosofie - waarin begrippen als macht, strijd en manipulatie centraal staan - en een methodologie voor empiries onderzoek van met name technologie. Latour illustreert zijn betoog met voorbeelden als de middeleeuwse watermolen en de parijse metro, en polemiseert intussen uitvoerig met allerlei recente posities op het gebied van het technologie-onderzoek.

Bernike Pasveer, Hans Radder

Informatie

Op woensdag 13 mei 1987 organiseert de Centrale Interfakulteit van de Vrije Universiteit te Amsterdam een symposium onder de titel

Wie is er bang voor de technologie?

Globaal oriëntatiepunt vormt de vraag naar de juistheid van het technologies determinisme, dat wil zeggen de vraag of de technologie, als een autonome macht, mens en maatschappij bepaalt en stuurt. Aan de orde komen daarbij zowel de feitelijke ontwikkeling van de technologie als de normatieve vragen en praktische problemen, opgeroepen door die ontwikkeling. Het onderwerp zal bovendien benaderd worden vanuit verschillende invalshoeken: filosofies, methodologies, empiries-sociologies en normatief-krities.

Op het programma staan een viertaal lezingen, te houden door E. Bolle, A. Sarlemijn, A. Mol en C. Boers. Het geheel wordt afgesloten met een panel- en plenaire discussie.

Plaats: Auditorium, Hoofdgebouw Vrije Universiteit, De Boelelaan 1105, Amsterdam.

Tijd: woensdag 13 mei a.s. Aanvang: 9.45 uur, einde 17.15 uur.

Lunchbonnen zijn te bestellen door, vóór 1 mei, f 12,- te storten op postgiro 4664320 t.n.v. Hoofd Filosofisch Instituut VU Amsterdam, onder vermelding van 'lunch symposium technologie'.

Voor alle verdere inlichtingen: studiesekretariaat CIF, Postbus 7161, 1007 MC Amsterdam, tel. 020 - 5484958.